

Univerza v Mariboru

Pedagoška fakulteta

Petra Pajnič

VKLJUČITEV LUTKE V DNEVNO RUTINO

Diplomsko delo

Maribor, november 2019

Univerza v Mariboru

Pedagoška fakulteta

Petra Pajnič

VKLJUČITEV LUTKE V DNEVNO RUTINO

Diplomsko delo

Maribor, november 2019

VKLJUČITEV LUTKE V DNEVNO RUTINO

Diplomsko delo

Študentka: Petra Pajnič
Smer: Visokošolski študijski program 1. stopnje
Predšolska vzgoja
Mentorica: izr. prof. Sabina Šinko
Lektorica: Milena Furek, prof. slovenščine in dipl. etnolog

CC BY-NC-ND

Zahvala

Zahvaljujem se izr. prof. Sabini Šinko za ves trud, razumevanje in strokovno usmerjanje v času nastajanja diplomskega dela.

Zahvaljujem se tudi vodstvu Vrtca Kočevje, vsem mojim sodelavkam v enoti Brlogec, še posebno Soniti Majerle in Nataši Klun ter otrokom in staršem iz skupine Ježki 2018/19.

Hvala možu Igorju, sinu Juretu, tašči Ljubici ter Kim za razumevanje in ker brezpogojno verjamejo vame in me podpirajo. Posebna zahvala pa gre očetu Milanu, ki se mu poleg naštetega zahvaljujem za vso finančno pomoč in spodbudo ob uresničitvi mojega cilja.

Hvala vsem, ki jih nisem omenila in so mi kakor koli pomagali pri pridobitvi izobrazbe.

Vključitev lutke v dnevno rutino

Ključne besede: lutka, dnevna rutina, kurikulum, prikriti kurikulum, igra

Povzetek

V diplomskem delu z naslovom Vključitev lutke v dnevno rutino je v teoretičnem delu s pomočjo strokovne literature predstavljena dnevna rutina, kurikulum za vrtce, prikriti kurikulum ter elementi dnevne rutine. Pišemo o tem, kaj je lutka in katere vrste lutk poznamo. Raziskali smo, kakšen je vpliv lutke na otrokov razvoj samozavesti, empatije, komunikacije, socialnih veščin, ustvarjalnosti, domišljije ter razlikovanje med resničnostjo in fantazijo. Zanimalo nas je, kako na otroka vpliva igra z lutko. Ob koncu teoretičnega dela smo predstavili še projektno delo.

V empiričnem delu smo s pomočjo priprav in evalvacij opisali potek trimesečnega projekta z naslovom Vključitev lutke v dnevno rutino, ki smo ga izvajali z otroki, starimi od dveh do treh let.

Ob izvajanju projekta smo ugotovili, da je lutka v vrtcu vzgojitelju res v veliko pomoč, prav tako pa je pri učenju osnovnih pravil v veliko pomoč tudi otroku, saj ob njej lažje in predvsem bolj zavzeto ter motivirano osvaja pravila dnevne rutine.

Incorporating a puppet into the daily routine

Key words: puppet, daily routine, curriculum, hidden curriculum, game

Abstract

In the diploma thesis entitled Incorporating a puppet into the daily routine, the theoretical part consists of findings from professional literature and introduces daily routine, kindergarten curriculum, hidden curriculum, and elements of daily routine. We write about what is a puppet and present different kinds of puppets. We researched the impact of puppets on child's development of self-esteem, empathy, communication, social skills, creativity, imagination, and distinguishing between reality and fantasy. We were interested in how playing with a puppet influences a child. In the end of theoretical part, we also presented the project work.

In the empirical part, with the help of lesson plans and evaluations, we described the course of the three-month project entitled Incorporating a puppet into the daily routine, that we have been performing with children between ages two and three.

During the implementation of the project, we found that a puppet is of great assistance to a kindergarten teacher, and is also very helpful for children when learning basic rules, as they are more committed and motivated to learn rules of the daily routine.

**IZJAVA O AVTORSTVU IN ISTOVETNOSTI TISKANE IN ELEKTRONSKE OBLIKE ZAKLJUČNEGA
DELA**

Ime in priimek študentke: **PETRA PAJNIČ**

Študijski program: **PREDŠOLSKA VZGOJA**

Naslov zaključnega dela: **VKLJUČITEV LUTKE V DNEVNO RUTINO**

Mentorica: **izr. prof. SABINA ŠINKO**

Podpisana študentka: **PETRA PAJNIČ**

- izjavljam, da je zaključno delo rezultat mojega samostojnega dela, ki sem ga izdelala ob pomoči mentorice;
- izjavljam, da sem pridobila vsa potrebna soglasja za uporabo podatkov in avtorskih del v zaključnem delu in jih v zaključnem delu jasno in ustrezno označila;
- na Univerzo v Mariboru neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve avtorskega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico ponuditi zaključno delo javnosti na svetovnem spletu preko DKUM; sem seznanjen/-a, da bodo dela, deponirana/objavljena v DKUM, dostopna široki javnosti pod pogoji licence Creative Commons BY-NC-ND, kar vključuje tudi avtomatizirano indeksiranje preko spleta in obdelavo besedil za potrebe tekstovnega in podatkovnega rudarjenja in ekstrakcije znanja iz vsebin; uporabnikom se dovoli reproduciranje brez predelave avtorskega dela, distribuiranje, dajanje v najem in priobčitev javnosti samega izvirnega avtorskega dela, in sicer pod pogojem, da navedejo avtorja in da ne gre za komercialno uporabo;
- dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v zaključnem delu in tej izjavi, skupaj z objavo zaključnega dela;
- izjavljam, da je tiskana oblika zaključnega dela istovetna elektronski obliki zaključnega dela, ki sem jo oddal/-a za objavo v DKUM.

Uveljavljam permissivnejšo obliko licence Creative Commons: [CC BY-NC-ND](#)

Začasna nedostopnost:

Zaključno delo zaradi zagotavljanja konkurenčne prednosti, zaščite poslovnih skrivnosti, varnosti ljudi in narave, varstva industrijske lastnine ali tajnosti podatkov naročnika: _____ (naziv in naslov naročnika/institucije) ne sme biti javno dostopno do _____ (datum odloga javne objave ne sme biti daljši kot 3 leta od zagovora dela). To se nanaša na tiskano in elektronsko obliko zaključnega dela.

Temporary unavailability:

To ensure competition competition priority, protection of trade secrets, safety of people and nature, protection of industrial property or secrecy of customer's information, the thesis _____ must not be accessible to the public till _____ (delay date of thesis availability to the public must not exceed the period of 3 years after thesis defense). This applies to printed and electronic thesis forms.

Datum in kraj:

Podpis študentke:

Podpis mentor-ja/-ice: _____

(samo v primeru, če delo ne sme biti javno dostopno)

Ime in priimek ter podpis odgovorne osebe naročnika in žig:

(samo v primeru, če delo ne sme biti javno dostopno)

KAZALO VSEBINE

1 Uvod	1
2 Teoretični del	2
2.1 Dnevna rutina.....	2
2.1.1 Kurikulum za vrtce.....	2
2.1.2 Prikriti kurikulum.....	3
2.1.3 Dnevna rutina.....	4
2.1.3.1 Elementi dnevne rutine	5
2.2 Lutka.....	11
2.2.1 Kaj je lutka	11
2.2.2 Vrste lutk	13
2.3 Vpliv lutk na otrokov razvoj	17
2.3.1 Vliv lutke na razvoj samozavesti	17
2.3.2 Razvoj empatije	18
2.3.3 Razvoj komunikacije.....	19
2.3.4 Razvoj socialnih veščin	19
2.3.5 Razvoj ustvarjalnosti	20
2.3.6 Razvoj domišljije.....	20
2.4 Igra z lutko.....	21
2.5 Projektno delo.....	22
3 Empirični del.....	24
3.1 Uvod	24
3.1.1 Opredelitev problema	24
3.1.2 Metodologija	24
3.1.3 Namen	25
3.1.4 Cilji diplomske naloge.....	25
3.2 Predstavitev vrtca in skupine	25
3.3 Priprave in evalvacije	26
3.4 Sklepne ugotovitve.....	54
Literatura in viri	56

Kazalo slik

Slika 3.1: Polnjenje zašite osnove za lutko	29
Slika 3.2: Končno oblikovanje lutke doma	29
Slika 3.3: Lutka potrka na okno.	32
Slika 3.4: Izbira imena za lutko.	32
Slika 3.5: Deklica spoznava različne materiale blaga.	32
Slika 3.6: Deklica ne želi, da je lutki ime Luka.	32
Slika 3.7: Deklica lutki pokaže kuhinjski kotiček.....	33
Slika 3.8: Otroci z lutko gledajo slikanico	33
Slika 3.9: Lutka pozdravi deklici ob prihodu v vrtec	35
Slika 3.10: Lutka poboža deklico.	35
Slika 3.11: Lutka poboža deklico.	36
Slika 3.12: Lutka na kahlici.....	39
Slika 3.13: Deklica želi sestiti na kahlico poleg lutke.	39
Slika 3.14: Lutka usmerja deklico pri umivanju rok.....	39
Slika 3.15: Otroci lutki prinašajo kocke	42
Slika 3.16: Otroci pospravljajo ob petju pesmi.	42
Slika 3.17: Deklica kaže lutki že pospravljene igrače.....	42
Slika 3.18: Deklici objemata lutko	42
Slika 3.19: Lutka opozarja deklico na pravilno sedenje pri mizi.....	45
Slika 3.20: Lutka pomaga pri pravilni držbi žlice.	45
Slika 3.21: Lutka opozarjana tišje govorjenje pri mizi.....	45
Slika 3.22: Deček pometa po kosilu.....	45
Slika 3.23: Lutka poda navodila otrokom.....	48
Slika 3.24: Lutka spodbuja otroke k samostojnosti.....	48
Slika 3.25: Pomoč lutke pri obuvanju.....	48
Slika 3.26: Konflikt med vzgojiteljico in lutko.....	51
Slika 3.27: Konflikt med deklicama.	51
Slika 3.28: Reševanje konflikta s pomočjo lutke.	51

Slika 3.29: Objem deklic udeleženih v konfliktu.	51
Slika 3.30: Pripovedovanje lutke.....	54
Slika 3.31: Deček spi z lutko.	54
Slika 3.32: Lutka spi v svoji postelji.	54

1 Uvod

Glede na mnenje strokovnjakov je lutka izjemna vzgojiteljeva pomočnica pri vsakodnevnem delu v vrtcu. V vrtcu lutko pri delu z otroki uporabljamo zelo pogosto. S pomočjo lutke smo risali, prepevali, prebirali knjige ..., nikoli pa lutke nismo vključili v dnevno rutino.

Z diplomsko nalogo, v okviru katere smo izvajali projekt, smo želeli ugotoviti, kako vključitev lutke deluje na dejavnosti otrok v dnevni rutini ter posledično doseči naslednje cilje: otrok sprejme lutko kot prijateljico; z njeno pomočjo lažje vstopi v igralnico; usvaja higienske navade; ureja igralnico; usvaja pravila primerne vedenja za mizo; usvaja oblačenje in obuvanje; lažje rešuje medsebojne spore; se lažje umiri pri dnevnem počitku.

Diplomska naloga je razdeljena na dva dela, in sicer na teoretični ter praktični del. V teoretičnem delu smo preučili, kaj je dnevna rutina, katere vrste lutk poznamo, kakšen vpliv ima lutka na otrokov razvoj, opisali smo projektno delo. V praktičnem delu smo izvedli projekt z naslovom Vključitev lutke v dnevno rutino. Vzorec je zajemal skupino otrok iz Vrtca Kočevje, starih 2–3 leta. V skupini je 14 otrok. Z otroki smo izdelali lutko in jo vključili v dnevno rutino ter ob tem opazovali reakcijo in napredek otrok. Projektno delo je potekalo tri mesece, ob tem smo fotografirali, snemali in zapisovali reakcije otrok.

2 Teoretični del

2.1 Dnevna rutina

2.1.1 Kurikulum za vrtce

»Kurikulum za vrtce je nacionalni dokument, ki ima svojo osnovo v analizah, predlogih in rešitvah, ki so uokvirile koncept in sistem predšolske vzgoje v vrtcih. Namenjen je vzgojiteljem, pomočnikom vzgojitelja, ravnateljem, svetovalnim delavcem. Je dokument, ki ob rabi strokovne literature in priročnikov za vzgojitelje omogoča strokovno načrtovanje in kakovostno predšolsko vzgojo v vrtcu, ki se na ravni izvedbenega kurikula razvija in spreminja, pri tem pa upošteva neposredno odzivanje otrok v oddelku, organizacijo življenja v vrtcu ter vpetost vrtca v širše okolje« (Kurikulum za vrtce, 1999, 7–8).

Leta 1999 je Vzgojni program v Sloveniji zamenjal Kurikulum za vrtce. Pojem kurikulum je bolj izpopolnjen, poudarja predvsem učenje in interakcije otrok preko lastnih izkušenj. V njem so zapisani cilji, ki nas vodijo k bolj odprtemu in fleksibilnemu kurikulu v različnih programih predšolske vzgoje, k pestrejši in raznovrstnejši ponudbi na vseh področjih dejavnosti predšolske vzgoje, k večjemu omogočanju individualnosti, drugačnosti in izbire v nasprotju s skupinsko rutino, k oblikovanju pogojev za večje izražanje in ozaveščanje skupinskih razlik (nediskriminiranost glede na spol, socialno in kulturno poreklo, svetovni nazor, narodno pripadnost, telesno in duševno konstitucijo), k večjemu upoštevanju in spoštovanju zasebnosti in intimnosti otrok, k dvigu kakovosti medsebojnih interakcij med otroki ter med otroki in odraslimi v vrtcu, k rekonceptualizaciji in reorganizaciji časa v vrtcu, k večji avtonomnosti in strokovni odgovornosti vrtcev in njihovih strokovnih delavcev, k povečanju vloge evalvacije pri načrtovanju življenja in dela v vrtcu, k izboljšanju informiranja in sodelovanja s starši. Omenjene cilje predšolske vzgoje vzgojitelj uresničuje preko temeljnih načel, ki so oblikovana na podlagi temeljnih vedenj o razvoju otroka (Kurikulum za vrtce, 1999).

Kurikulum za vrtce zajema šest področij (gibanje, jezik, umetnost, družba, narava), pri vsakem so oblikovani skupni cilji tako za otroke prvega starostnega obdobja kot za otroke drugega starostnega obdobja. Poleg ciljev so v Kurikulumu za vrtce zapisani tudi primeri dejavnosti, ki so ločeni glede na starostno obdobje (Kurikulum za vrtce, 1999).

Kurikulum za vrtce je v veliko pomoč vzgojiteljem. S pomočjo ciljev in predlaganih dejavnosti vzgojitelj lažje načrtuje dejavnosti pri posameznem področju na način, ki je primeren starostni skupini otrok v oddelku. Kurikulum vzgojitelje usmerja k večjemu spoštovanju otrokove individualnosti, zasebnosti ter drugačnosti, spodbujanju otrokovega izražanja in razmišljanja.

2.1.2 Prikriti kurikulum

Prikriti kurikulum je pojem, ki je povezan predvsem s komunikacijo in z vsakdanjim življenjem v vrtcu in ne toliko z vzgojnimi vsebinami in učnimi predmetniki. Ob vstopu otroka v vrtec se od otroka pričakuje, da se bo prilagodil spremenjenemu dnevnemu redu, upošteval določena pravila, se navadil na drugo hrano itd. Pomemben dejavnik prikritega kurikuluma je stik med otrokom in vzgojnim osebjem, otrok bo v skupini lahko deloval le, če bo vzgojitelju zaupal in se ob njem dobro počutil. Nekateri otroci prilagoditev na novo težko sprejmejo, medtem ko drugi s tem nimajo težav. Vsi strokovni delavci, ki delamo v vrtcih, se po svojih najboljših močeh trudimo prilagoditi otrokovim potrebam, da otroci čim hitreje in čim manj stresno sprejmejo novo okolje in se v vrtcu počutijo prijetno in domače.

Dejavnosti, ki niso zapisane v Kurikulumu za vrtce, imenujemo s pojmom prikriti kurikulum. Te dejavnosti so običajno združene z dejavnostmi vzgojitelja in se izražajo kot dnevne dejavnosti v otrokovi prosti igri in dnevni rutini. S tihim znanjem, vrednotami in pričakovanji vzgojitelj vpliva na otroke (Kroflič, 2005).

Prikriti kurikulum so vključene vsakodnevne dejavnosti v vrtcu, kot so komunikacija in

interakcija z otroki in med otroki, raba pohvale in graje, pravila za nadziranje časa in prostora. Elementi prikritega kurikuluma niso nikjer opredeljeni, kljub temu pa so velikokrat odvisni od vzgojnih dejavnosti, ki so zapisane v kurikulumu (Kurikulum za vrtce, 1999).

Z vidika prikritega kurikuluma se otroci naučijo predvsem norm in vrednot ter družbeno sprejemljivega vedenja. Prikriti kurikulum posameznikovo vedenje uri, kar posledično družijo celotno skupino. Pojavljajo se tudi očitki o slabih straneh prikritega kurikuluma, kot so, da se otroke v vrtcih navaja na ubogljivost, pasivnost, toleriranje neudobja, podrejanje, nekritično sprejemanje ter vdanost v usodo (Bahovec in Bregar-Golobič, 2004).

Čustveni stik med vzgojiteljico in otrokom, njena prikrita pričakovanja, odnose med vrstniki, ustaljena pravila, splošno vzdušje in kulturo institucije, načrtovanje razporeditve prostora in dnevnih dejavnosti prav tako uvrščamo v prikriti kurikulum (Kroflič, 2001, str. 15).

2.1.3 Dnevna rutina

Dnevna rutina je sestavljena iz časovnih obdobj aktivnega učenja, torej iz načrtovanja, izvajanja, dela v majhnih in velikih skupinah, obnavljanja, igre na prostem, prihodov in odhodov otrok, hranjenja in počitka ter prehodov med dejavnostmi. Dnevna rutina je načrtovana tako, da krepi otrokovo samoiniciativnost, njegove sposobnosti in naravne interese ter spretnost reševanja težav. Odrasli otroku prisluhnejo, ga opazujejo, prosijo za pojasnitve in ga spodbujajo, da svoje zanimanje združi s smiselno dejavnostjo. Odrasli čez dan ustvarjajo zaupljivo varno vzdušje, v katerem otroci sproščeno komunicirajo, prepoznavajo težave in jih sami ali s pomočjo odraslega rešujejo (Bahovec in Bregar-Golobič, 2004).

Dnevna rutina temelji na podpori otrokovi iniciativnosti, kar pomeni, da otrokom daje čas za izražanje ciljev in namenov ter njihovo uresničevanje. Odraslim pa omogoča

popolno predanost podpiranju in opogumljanju otrok k temu, da sami naredijo stvari in jih povedo. Dnevna rutina ustvarja socialni okvir, ki otrokom daje varno in namensko okolje ter jim olajša prehod od doma v vrtec, kjer gradijo občutek skupnosti. Poleg tega dnevna rutina ustvarja prilagodljivo strukturo, ki predstavlja drugo možnost togi strukturi in naključnosti. Odrasli se lahko s pomočjo dnevne rutine o otroku naučijo vsak dan kaj novega. Dnevna rutina pa spodbuja tudi kulikularne vrednote, ki otrokom pomagajo nadgrajevati znanje, vsak del vsebuje dejavnike aktivnega učenja (Hohmann in Weikart, 2005).

Vzgojiteljeva vloga je v dnevni rutini zelo pomembna, vodijo pa ga otrokove pravice, ki so bile sprejete leta 1989 na Konvenciji o otrokovih pravicah ter so osnova za strokovno delo. Predvsem je pomembna otrokova pravica do enakosti, iz katere je mogoče izpeljati vse ostale pravice. Ne glede na spol, socialno in kulturno poreklo, narodno pripadnost, telesno in duševno konstitucijo itd. morajo biti otroci v vrtcu obravnavani enako, kljub temu pa moramo upoštevati individualne razlike med njimi. Važno je, da otroku prisluhnemo, da ima možnost izbire, da upoštevamo navade njegove družine in osebne navade ter da mu dopuščamo dovolj časa za njegove individualne potrebe. Poleg naštetega je naloga vzgojitelja, da na različne načine podpira in spodbuja otrokovo željo po vključitvi v igro ter spodbuja njegovo ustvarjalnost v igri z vrstniki (Čas, 2008, str. 44).

Dnevna rutina je urnik vsakodnevnega življenja in dela otrok in strokovnih delavk v vrtcu. Z njim opredelimo ritem in dnevne dejavnosti, zadovoljimo potrebo otrok po urejenem toku življenja in dela, preprečujemo napetost in agresijo. Ob ustaljenem ritmu dnevne rutine se otroci počutijo varneje. Rutina otrokom omogoči predvidevati, kaj se bo zgodilo in nadzor nad tem, kaj bodo počeli v posameznih delih dneva.

2.1.3.1 Elementi dnevne rutine

V elemente dnevne rutine uvrščamo:

- hranjenje;
- prehode med dejavnostmi;
- počitek;
- osebno nego in skrb zase;
- prostor;
- prihod/ otrok.

V nadaljevanju zgoraj naštetih elemente podrobneje opredeljujemo.

HRANJENJE

Vedno bolj smo ozaveščeni o tem, kako pomemben vpliv ima prehranjevanje na naše zdravje in slog življenja. Starši imajo velik vpliv na običaj prehranjevanja, saj se ta oblikuje že od rojstva naprej in vpliva tako na telesni kot duševni razvoj otrok. Otroku v vrtcu s svojim zgledom pokažemo odnos do hrane in mu privzgojimo zavedanje, da je hrana vrednota, saj se otroci v tem starostnem obdobju tega še ne zavedajo (Dobič, 2006).

V vrtcu naj hranjenje poteka kar se da umirjeno, otroci naj na hrano ne čakajo brez potrebe, pri obrokih ne hitimo. Če si otroci želijo postreči sami, jim to dovolimo. Izogibamo se tekmovanju in nepotrebnemu primerjanju otrok. Pozornost posvečamo tudi drugačnim navadam družin, npr. vegetarijanska prehrana (Kurikulum za vrtce, 1999, str. 20–21).

Med hranjenjem spodbujamo otroke in se pogovarjamo o tem, kaj jedo in kako je hrana pripravljena. S pogovorom ustvarjamo prijetno vzdušje. Zavedati se moramo, da vsi otroci nimajo radi iste hrane. Otroke spodbujamo k uporabi pribora in jim pustimo dovolj časa, da jedo, ne da bi hiteli. Tudi pri pripravi obroka in pospravljanju po njem ne hitimo (Medved, 2004).

Razvoj otroka v predšolskem obdobju je zelo hiter, zato je prehrana v tem obdobju zanj

zelo pomembna. Z raznoliko prehrano pripomoremo k boljšemu razvoju in k dobrim prehranjevalnim navadam. Starši se z otroki pogovarjajo o zdravi prehrani in z njimi živila nakupujejo, kljub temu pa svojim otrokom prepogosto dovolijo uživanje sladkarij in slanih prigrizkov. Javni vrtec v sodelovanju z Nacionalnim inštitutom za javno zdravje otrokom nudi zdravo in raznoliko prehrano, vzgojitelji otroka spodbujajo, da poskusi nepoznano, novo jed, jo vzljubi in si jo naslednjič želi (Lobenwein, 2018, str. 6–8).

Zdrava prehrana lahko otroka v predšolski dobi obvaruje pred mnogimi obolenji, ki so jim dandanes izpostavljeni odrasli, na primer obolenjem srca. Torej je še kako pomembno, da otroku privzgojimo pravilne prehranske navade že od vsega začetka. Predšolsko obdobje je obdobje hitrega razvoja, tako telesnega kot duševnega, zato je potreba po visokih hranilnih vrednostih zelo velika. Da zadostimo potrebi po visokih hranilnih vrednostih, je pomembno, da otroku nudimo vrsto vznemirljivih, okusnih in hkrati zdravih obrokov in prigrizkov. V tej starosti sta lahko hrana in njeno uživanje izvrstna priložnost za učenje, saj lahko otroci sodelujejo pri kuhi in nakupih in zato hranjenje zanje postane zabavno in prijetno (Sheasby in Scott, 1999).

PREHODI MED DEJAVNOSTMI

Prehodi so čas, ko otroci prehajajo od ene dejavnosti k drugi. Pomembno je, da prehode naredimo čim bolj sproščene in umirjene ter zanimive za otroke (Hohman in Weikart, 2005, str. 156).

S tekočimi prehodi brez naglice in stresa poskrbimo, da otrokom ni dolgčas, hkrati pa s takimi prehodi damo možnost posameznikom, da z delom končajo različno hitro. S takimi prehodi vzdržujemo dogajanje ter motivacijo otrok ne glede na to, kako so hitri in kakšen je njihov način dela (Dolar Bahovec in Bregar Golobič, 2004, str. 57).

Načini, s katerimi dosežemo tekoče prehode med dejavnostmi, so: postopek prehajanja prilagodimo posamezniku; pet do deset minut pred prehodom opozorimo otroke nanj in jim damo dovolj časa za pospravljanje; otrokom dodelimo naloge, s

katerimi se navajajo na odgovornost, prehod pa je posledično bolj tekoč; dajemo jim razumljiva in starosti primerna navodila; pomembno je, da se, kadar je le mogoče, prilagajamo takratni situaciji (Dolar Bahovec in Bregar Golobič, 2004, str. 51).

POČITEK

V različnih življenjskih obdobjih imamo različne potrebe po spanju. Spanje otrok se razlikuje od spanja odraslih. Otroci plitvo spijo in se velikokrat za hip prebudijo. Poznamo dva razloga za takšno spanje otrok. Prvi je ta, da spanje otroku pospešuje telesni razvoj in rast možganov, drugi pa je razlog preživetja, tako se otrok hitreje zbudi, če je v nevarnem položaju (bolečina, lakota, mokrota). Z razvojem se spreminjajo tudi faze spanja (Pantley, 2003, str. 53).

V Kurikulumu za vrtce piše: »Počitek in spanje v vrtcu ne bi smela biti ne obvezna ne časovno preveč strogo določena, organizacija počitka je odvisna od individualnih potreb, organizacije posebej utrudljivih dejavnosti, sprehodov, obiskov različnih institucij, izletov. Prehod iz dejavnosti ali od kosila k počitku pa naj bo postopen in naj poteka brez pretirane naglice, hitenja s pospravljanjem, pripravljanjem ležalnikov itn.« (Kurikulum za vrtce, 1999, str. 21).

Trajanje počitka je odvisno od tega, kako dolgo so otroci prisotni v vrtcu. Ker otrokom odgovarjajo različni načini spanja in počitka, je priporočljivo, da pred počitkom pripravimo različne umirjene dejavnosti, da ima vsak otrok svoje ležišče in prostor, kamor to ležišče postavimo ter da otrokom dovolimo uporabo igrač in ninic od doma. V času počitka damo otrokom dovolj časa, da se umirijo, jih k počitku spodbujamo in ne silimo, sedemo k otroku, ki se teže umiri in ga, če nam dovoli, gladimo. Pomembno je, da je v času počitka v igralnici ves čas prisotna odrasla oseba. Za otroke, ki ne spijo dolgo, pripravimo dejavnosti, ki drugih otrok ne motijo. Če ima določen otrok večkrat težave s počitkom, to omenimo staršem in skupaj poskušamo zadovoljiti otrokove potrebe (Dolar Bahovec in Bregar Golobič, 2004, str. 53).

Konvencija o otrokovih pravicah (1989) govori o pravici otrok do počitka in prostega časa. Zato otroku dovolimo, da spi, ko je zaspan in mu damo možnost, da vstane, ko se naspi in si ne želi več ležati. Pogosto se zgodi, da otroke silimo spati, čeprav spanja ne potrebujejo (Montessori, 2009, str. 72).

OSEBNA NEGA IN SKRB ZA SEBE

Z rokami se pogosto prenašajo nalezljive bolezni, zato je pomembno, da otroke naučimo rednega in pravilnega umivanja rok, tako si odstranijo umazanijo, ki jo vidimo, in velik del mikroorganizmov. Če želimo roke dobro umiti, potrebujemo tekočo vodo, tekoče milo in papirnate brisačke (Čeh in Strajnar, 2010).

Na čistočo rok pri otrocih morajo vplivati strokovni delavci z lastnim zgledom in higieno. Pomembno je, da mlajšim otrokom strokovni delavci pomagajo pri izvajanju pravilnega umivanja rok, starejše otroke pa spodbujajo ter preverjajo pravilno umivanje. Tako dosežemo, da se otroci navadijo pravilnega umivanja rok in kasneje zmorejo to opraviti samostojno, posledično pa preprečujemo širjenje nalezljivih bolezni (prav tam).

Pri odhodih na stranišče izhajamo iz Kurikuluma za vrtce (1999, str. 12), in sicer iz načela spoštovanja zasebnosti in intimnosti. Načelo govori o tem, da moramo otroku omogočiti zasebnost od skupinske rutine ob želji, da izrazi individualnost pri različnih dejavnostih. Upoštevati moramo otrokovo željo po zasebnosti, kadar noče razkazovati intimnih predelov.

Manj pogosto se v vrtcih uporabljajo razkužila za roke. Pravilno umivanje rok z milom pod tekočo vodo zadostuje. V primeru izbruhov bolezni območni zavod za zdravstveno varstvo poda dodatna navodila, če je to potrebno, večinoma pa zadostuje pravilno in temeljito umivanje rok (Rednak, 2014).

PROSTOR

Pravica do izbire je poudarjena v pomembnem elementu kurikula, in sicer v organizaciji prostora in časa, ki sledi načelom:

- organizacija zdravega, varnega in prijetnega prostora (tako notranjih prostorov kot zunanjih površin);
- zagotavljanje zasebnosti in intimnosti;
- zagotavljanje prilagodljivosti in stimulativnosti prostora (ureditev igralnice naj se spreminja glede na starost otrok in glede na dejavnosti, ki v igralnici potekajo) (Kurikulum za vrtce, 1999, str. 23).

Organizacija prostora mora biti prilagodljiva, smiselno je, da so v igralnici različni paravani, pregradne stene, nizke omarice, s pomočjo katerih je mogoče igralnico razdeliti na več manjših delov oziroma kotičkov. Pomembno je, da otrokom omogočimo prostor za umik. Priporočljivo je, da so igrače in ostali nestrukturiran material dosegljivi otrokom. Hodnike in igralnice naj krasijo ustvarjalni izdelki otrok (Kurikulum za vrtce, 1999).

Otrokom omogočimo, da uresničujejo želje in ideje o urejanju prostora. Pripravimo jim prostor, kjer lahko razstavljajo svoje izdelke. Vsaka igrača naj ima v igralnici svoje mesto, kljub temu pa otrokom dovolimo, da če želijo kasneje nadaljevati z igro, igrače pustijo na mestu, kjer bodo z igro nadaljevali. Otroke spodbujamo, da čim več pospravijo sami (Dolar Bahovec in Bregar Golobič, 2004, str. 47).

PRIHOD IN ODHOD OTROK

Ob prihodu v vrtec je zelo pomembno, da z njim navežemo osebni stik, ki je lahko prijazen pozdrav, objem, dvig v naročje ... Pri vsakem posamezniku je treba ugotoviti, kaj mu najbolj ustreza in mu to tudi omogočiti. Vsak otrok mora dobiti občutek, da je dobrodošel in sprejet v skupini (Medved, 2004, str. 45).

Pri odhodu otrok iz vrtca je pomembno, da jih prijazno pozdravimo, njihovim staršem

pa poleg prijaznega pozdrava odgovorimo na morebitna vprašanja o otroku (prav tam).

2.2 Lutka

2.2.1 Kaj je lutka

V Slovarju slovenskega knjižnega jezika (2019) piše, da je lutka majhna figura, ki predstavlja človeka, žival za uprizarjanje iger.

»Če bi skozi stoletja postavljali to vprašanje občinstvu lutkovnih iger širom po Evropi, bi dobili ta odgovor: lutka je – človek« (Šinko, 2008, str. 133).

Lutka je sredstvo, s pomočjo katerega dosežemo nove cilje ter spoznavamo in utrjujemo umetnostna, zgodovinska, naravoslovna in družboslovna področja (Varl, 1998, str. 9).

»Lutka nima splošnega značaja, splošne hoje in splošne geste. Lutka upodablja določen značaj v določeni situaciji, kar zahteva zunanjo karakteristiko lika, izraženo z gesto« (Trefalt, 1993).

Z lutko lahko vstopimo v svet humorja, poezije in fantazije, lutka nam omogoča, da storimo stvari, ki v realnem svetu niso mogoče. Kljub svoji moči pa lutka potrebuje animatorja, s pomočjo katerega oživi (Pokrivka, 1980).

Ko si postavimo vprašanje, kaj je lutka, težko najdemo prave besede. Breda Kroflič je lutko opisala tako:

- lutka je igrača, lutka je maska, lutka je sovrstnik, lutka sem jaz;
- lutka je spodbuda za akcijo, je motivacijsko sredstvo, ki ni le beseda;
- lutka je družabnik za pomoč pred osamljenostjo;
- lutka je pomoč v komunikaciji – besedni in nebesedni;

- lutka za samozavest;
- lutka za spretnost;
- lutka za samoobvladovanje in strpnost;
- lutka za umirjanje, osredotočenje;
- lutka za igro brez besed;
- lutka za učenje ustvarjalnega mišljenja;
- lutka za spodbujanje integrirane levo-desne možganske dejavnosti;
- lutka za poučevanje in učenje na vseh predmetnih področjih;
- lutka za učinkovitejše pomnjenje;
- lutka za zabavno učenje, prijetno šolo, v veselje učencem in učitelju;
- lutka za zadovoljevanje temeljnih otrokovih in učiteljevih potreb po svobodi, po zabavi, po ljubezni, po moči (Korošec in Majaron, 2002).

Otroci poznajo lutko kot sredstvo za igranje v predstavi. S pomočjo lutke otrokom pomagamo razumeti različne življenjske situacije in jim ob tem pomagamo sprejeti drugačnost, razviti empatijo ter čustveno inteligenco (Ivon, 2010).

Srečanje otroka z lutko se pojavi že zelo zgodaj, če ne prej, ob vstopu otroka v vrtec. Lutka v rokah vzgojitelja otroku pomaga premagati ločitveni strah. Prav ta lutka otroka spodbudi k lastni ustvarjalnosti, s tem pa si otrok krepi samopodobo (Majaron, 2000).

»Otrok bolj zaupa lutki kot vzgojitelju, ki predstavlja avtoriteto. Lutkino stališče bo lažje sprejel, saj mu lutka predstavlja avtoriteto, ki jo je sam izbral in mu ni bila vsiljena. Zanj je lutka prijateljica, zaupnica, ki ima enake težave, strahove, želje po igri in mu omogoči komunikacijo brez zavor, strahu in nezaupanja. Čeprav lutka oživi šele ob animiranju vzgojitelja, otrok verjame, da je z njim čisto nova oseba, ki ji zaupa« (Majaron, 2000).

Pri delu v vrtcu opazimo, da se s pomočjo lutke otrokom lažje približamo. Otroki, ki težko navezuje stike, pogosto lažje komunicirajo preko lutke. Bodisi tako, da mu preko lutke postavljamo vprašanja ali da nam on s pomočjo lutke poda svoje mnenje ali

vprašanje. Glede na to, da si želimo otrokom olajšati in na njim čim lažji in razumljivejši način predstaviti dnevno rutino v vrtcu, se nam zdi pri tem vloga lutke zelo pomembna.

Lažjo komunikacijo otroka z lutko kot z vzgojiteljem ali celo s starši lahko utemeljimo na podlagi energetske ravni in negotovosti pri komunikaciji. Ker želimo otroku zagotoviti dobro počutje in sproščeno vključevanje v okolje, v katerem živi, uporabimo lutko (Majaron, 2000).

»Lutka že dolgo ni več le sredstvo za pripravo predstav in motivacijo pri pouku, vedno bolj postaja magična moč v rokah učitelja in otrok in spodbuja kognitivni, socialni in čustveni razvoj« (Korošec in Majaron, 2002).

2.2.2 Vrste lutk

»Če hočemo zadeti pravo pri izbiri vrste lutk, moramo poznati posebnosti, dobre in slabe strani posameznih vrst« (Milčinski, 1985, str. 3).

Različne vrste lutk:

- lutke na palici,
- lutke na nitkah – marionete,
- ploske lutke,
- senčne lutke,
- mimične lutke,
- prstne lutke,
- ročne lutke.

LUTKE NA PALICI

Lutka na palici je vsak predmet, ki ga premikamo s pomočjo palice, na katero je nataknjen. Lutka na palici je pogosto uporabljena na predšolski stopnji in v osnovnih šolah predvsem zaradi preproste izdelave. Kljub njeni preprostosti lahko z njeno

pomočjo občinstvo dobro animiramo.

Poznamo različne vrste lutk na palici:

- *Lutke na palici brez dodatnih vodil* lahko ustvarjajo tudi najmlajši, saj so ene preprostejših za izdelavo in vodenje. Izdelamo jih lahko iz različnega odpadnega materiala, kot so jogurtov lonček, konzerve, kartonasta embalaža ... Krasna lutka lahko postane tudi kuhalnica, ki jo ovijemo v kos blaga za trup in poskrbimo, da dobi dele obraza (Varl, 1995, str. 21).
- *Lutke na palici z živo roko* pogosto uporabljamo, kadar mora igralec rokovati s predmeti ali kadar gestikulira z rokami. Je malo zahtevnejša za vodenje, vendar še vedno enostavna za izdelavo. Animator v roki drži vodilo, na katerem je glava in večji kos blaga, ki predstavlja nadaljevanje lutkinega telesa. Lutkar svojo največkrat orokavičeno roko uporabi za lutkino roko (Varl, 1995, str. 26–27).
- *Lutke na palici z vodili* so lutke, katerih dlani imajo žičnata ali lesena vodila in so bolj preprosta različica javajk. Lutka ima glavno vodilo v težišču trupa, namesto spodnjega dela telesa ima le dolg kostum. Lutko držimo navadno v levi roki, z desno pa usmerjamo obe lutkini roki. Lutka je kar zahtevna za vodenje, sprva je bolje voditi le eno roko, drugo pa pustimo prosto ležečo ob lutkinem telesu (Varl, 1995, str. 28–29).
- *Lutke na dveh palicah* ponazarjajo živalske like, ki se gibljejo po štirih nogah. Eno vodilo je vstavljeno v lutkino glavo in je praviloma daljše, drugo krajše vodilo pa je vstavljeno v lutkin trup. Okončine dodatno pritrdimo na lutkin trup, da se ob gibanju prosto premikajo (Varl, 1995, str. 31).

LUTKE NA NITKAH – MARIONETE

Marionete so s pomočjo daljših in krajših nitk vodene od zgoraj navzdol. Težo lutke držijo nosilne nitke, glava in okončine pa se gibljejo s pomočjo igralnih nitk. Na vodilo v obliki palice ali križa so pritrjene vse nitke. Animator z vodilom, ki ga drži v eni roki, usmerja glavo in trup ter posledično nadzoruje gibanje celotne lutke. S pomočjo druge roke pa lutkar poskrbi za gibanje marionetinih rok (Milčinski, 1985).

Lutke na nitkah imajo vse okončine in so gibljive v sklepih. Za marionete je značilna močna podobnost resničnim živalim in osebam. Za izdelavo in vodenje so tehnično najzahtevnejše (Varl, 1995, str. 4–5).

Marionete so lahko izdelane iz različnih materialov. Da je lutka stabilna in umirjena, jo izdelamo iz trdega materiala. Zaradi težnosti je najbolje lutke izdelati iz lesa ali odpadnega materiala. Stiropor kljub temu da je najlažji za obdelavo, zaradi svoje lahкости ni primeren za marionete (Golub, 2003).

PLOSKE LUTKE

Ploske lutke so dvodimenzionalne, nimajo debeline, zato jih ob animiranju ne moremo obračati. Če želimo, da je predstava zanimiva, prepričljiva, je dobro, da jih naredimo v več različicah, na primer iz levega ali desnega profila, s sprednje ter s hrbtne strani. Najpogosteje ploske lutke izdelamo iz papirja, šelešamerja, kartona, vezane plošče ... Na vodilo pritrjena lutka je izdelana iz enega kosa in nima sklepov (Varl, 1995, str. 6–11).

SENČNE LUTKE

Predhodnice ploskih lutk so senčne lutke, ki prihajajo iz Azije. Izdelane so dvodimenzionalno (širina, višina). Figuro pritrdimo na palico, ki je podaljšek ene noge, druga noga je po navadi prosto gibljiva. Senčna lutka ima sklepe, vendar moramo dobro premisliti, kako jo izdelamo, kje naredimo sklep. Od tega je odvisno, kateri del telesa se bo prosto gibal in kateri del bo vodljiv (Varl, 1995, str. 4).

Poznamo dve skupini senčnih lutk, in sicer lutke, izdelane iz kartona, papirja, vezane plošče, katerih senca na platnu je temno obarvana, ter lutke, izdelane iz prosojnih materialov (celofan, plastična folija, svila), ki jih pobarvamo s tuši ali z naravnimi prosojnimi barvili in je njihova senca na platnu barvna (Varl, 1995, str. 30).

MIMIČNE LUTKE

Mimične lutke s poudarjenim premikanjem čeljusti spominjajo na odpiranje ust pri človeški ali odpiranje gobca pri živalski figuri. Vodene so od spodaj navzgor. S pomočjo animatorjeve roke se premika čeljust. Premike moramo izvajati preračunljivo, ob napačnem premiku lutki hitro spremenimo pomen (Varl, 1995, str. 4).

Poznamo tri vrste mimičnih lutk:

- *ročne mimične lutke* – rokavička palčnik, enostavna mimična lutka iz blaga, lutka nogavica, mimične lutke s kljunu in čeljustmi iz kartona, mimične lutke iz kartonastih škatel, mimične lutke iz papirnatih vrečk, mimične lutke iz papirnatih krožnikov;
- *naglavne mimične lutke* – vodimo jo v čeljustnem delu;
- *mimične lutke z vodilom* – imajo nameščeno vodilo, s pomočjo katerega premikamo lutkina usta.

PRSTNE LUTKE

Prstne lutke so pomanjšana verzija ročnih lutk. Predvsem so ustrezne za uporabo v predšolskem obdobju in v obdobju prvih razredov osnovne šole. Izdelamo manjšo glavo ali pa jo kupimo in jo natakemo na prst, lahko gole ali rokavičene roke. Glave lahko natakemo na vse proste prste. Prstne lutke so odlične za razvoj motorike prstov in spodbujanje komunikacije (Varl, 1995, str. 31–34).

ROČNE LUTKE

Ročno lutko si natakemo na roko, natančneje – na dlan. Skrijemo se za oder ali paravan in s prsti, dlanjo in celo roko vodimo lutko. Ker jo animiramo z roko, lahko naglo vlivamo na njeno gibanje. Sestavljena je iz glave in trupa. Trup je izdelan kot kostum in ima narejen rokav, ki ga lutkar natakne na roko, glavo pa natakne na prst (Varl, 1995, str. 4).

Ročne lutke imajo nekatere prednosti: lutka služi kot lutkarjev podaljšek roke, je k humorju naravnana lutka, hitro vzpostavi stik z gledalci, lahko uporablja rekvizite (Zapiski s predavanj Lutkovno gledališka vzgoja, 2018/2019).

2.3 Vpliv lutk na otrokov razvoj

Pomembno je, da lahko vsak otrok lutko naredi sam, saj je lutka lahko njegov posredovalec, zaščitnik ter pomočnik. Ob tem otrok pokaže svojo ustvarjalnost in razvija svoje motorične sposobnosti, s pomočjo lutke pa rešuje težave. Otroku se ob tem, ko se zaveda, da je lutko naredil sam, dviga samozavest, krepi simbolno mišljenje in je bolj motiviran (Majaron in Korošec, 2006).

Pomemben vpliv ima lutka na razvoj domišljije, samopodobe in samozavesti, socialnih veščin, ustvarjalnosti, empatije in izražanja čustev, besedno in nebesedno komunikacijo, razločevanje med fantazijo in realnostjo (Korošec, 2006).

V predšolskem obdobju otroci najbolj napredujejo na področju čustvenega doživljanja in izražanja, ki je vedno bolj uravnoteženo in socialno sprejemljivo (Marjanovič Umek in Zupančič, 2004).

Vzgojitelj lahko lutko uporablja pri delu z vsemi starostnimi skupinami predšolskih otrok. Otrok si ob izdelovanju lutke in igri z njo razvija ustvarjalnost, komunikacijo, samozavest, domišljijo ... Lutka otrokov razvoj spodbuja na nevsiljiv in spontan način. Pomembno se nam zdi, da so lutke otrokom na voljo, prav tako pa tudi ustvarjalni material, iz katerega jih lahko naredijo.

2.3.1 Vpliv lutke na razvoj samozavesti

Igra z lutko pripomore k temu, da se otrok počuti edinstvenega, ob igri z lutko se dobro počuti, lahko uveljavlja svojo voljo in ideje. Ob tem razvija in kopiči pozitivno mišljenje

o sebi, saj sam določa, kako bo igra potekala in kaj bo počela lutka (Ivon, 2010).

Lutka je lahko v pomoč sramežljivim otrokom, ki kljub razvitemu govoru pogosto ne najdejo besed, ko se želi nekdo z njimi pogovarjati, sami pa se ne počutijo dovolj sproščene. Zelo velike težave jim predstavlja tudi nastopanje. Otrok, ki govori skozi lutko, ima občutek, da govori ona in ne on. Lahko rečemo, da mu lutka predstavlja neke vrste varno zavetje (Crepeau in Richards, 2003).

Otrok lahko preko lutke izrazi dogajanje ali svoje emocionalno stanje, ob tem pa ne izpostavi sebe temveč lutko. Z njeno pomočjo lahko pokaže svojo ustvarjalnost, domišljijo in še kakšno sposobnost (Korošec, 2015).

Vsak otrokov lutkovni izdelek je izjemen, tvori skupno predstavo. Otrok pokaže svojo ustvarjalnost in zamisli ter uporabi svojo domišljijo, zaupa vase, kar krepi njegovo samozavest (Korošec, 2005, str. 35–41).

2.3.2 Razvoj empatije

»Empatija je spoznavno-emocionalna sposobnost vživljanja v položaj druge osebe in opazovanje sveta z njenimi očmi« (Korošec, 2006, str. 120).

Kdaj se pri otrocih razvije empatija, ni popolnoma definirano. Kljub temu pa ima lutka lahko velik vpliv na njen razvoj, saj otrok ob igri usmerja lutko, ji da svoj značaj, vživi se vanjo in skuša rešiti spore. Otrok ob tem spoznava, da smo si različni in poskuša to razumeti, ob tem sprejema drugačna mnenja in jih skuša uskladiti. Posledično pride do razvoja empatije, ob tem pa do boljših medsebojnih odnosov (Dolenc, 2018).

Otrok se ob igri z lutko vživlja v različne vloge, položaj spoznava iz druge perspektive, ki jo skuša razumeti z vidika vloge, ki jo igra. Nastali spor rešuje skozi lutko, posledično prevzame njene občutke, kar povzroči, da bolje razume čustva drugih.

2.3.3 Razvoj komunikacije

Poznamo besedno in nebesedno komunikacijo. Nebesedna komunikacija je vse, kar izrazimo z gibi telesa in obrazno mimiko. Z nebesedno komunikacijo otrok izrazi vse, česar ne zmore izraziti z besedno komunikacijo (Močnik, 2012).

Besedno komunikacijo otrok razvija ob igri z lutko, kjer eksperimentira z glasovi in besedami, kar spodbuja boljšo izgovarjavo besed, krepi se besedni zaklad, otrok ob tem spoznava nove neznane besede (prav tam).

Spontana igra z lutko otroka spodbudi tako k nebesedni kot k besedni komunikaciji. S tem, ko zgodbo predstavljamo s pomočjo lutke, pritegnemo pozornost otrok in jih spodbujamo k temu, da povedo ali pokažejo, kako so oni razumeli lutkino pripoved zgodbe. S pomočjo lutke otrokom lažje predstavimo nove pojme in neznane besede (Korošec, 2006).

2.3.4 Razvoj socialnih veščin

»Otroci se ob igri z lutko učijo komunikacije, socializacijskih spretnosti in tudi reševanja manjših konfliktov. Med njimi se razvijejo solidarnost, medsebojna pomoč in dopuščanje različnosti« (Korošec, 2006, str. 116–117).

Ob skupinski igri z lutko otrok krepi in oblikuje socialne veščine ter se uči sodelovanja. V predstavi ali spontani igri je primoran sodelovati z drugimi, se z njimi pogovarjati, svoje ideje usklajevati z njihovimi in biti pozoren na reakcije in čustva ostalih udeležencev (prav tam).

Otrok se ob tem uči poslušanja, komunikacije in argumentiranja svojih stališč ter razumevanja stališč drugih. Svoje ideje prilagaja idejam ostalih otrok ob tem razvija kritično mišljenje ter sprejema odločitve, ki niso vselej takšne, kot bi si sam želel

(Korošec, 2005).

2.3.5 Razvoj ustvarjalnosti

Ustvarjalnost pri otroku razvijamo tudi skozi lutko. Otrok lahko svojo ustvarjalnost najbolj izrazi prav na področju gledališča, saj praktično nima meja. Meje pogosto postavimo odrasli s svojim usmerjanjem otrok. Z lutko lahko otroci ustvarjalno izražajo svoja čustva, misli, odnose in občutja (Korošec in Majaron, 2002).

Otrok ob sproščnem in ustvarjalnem izdelovanju lutke uživa. Otroci bodo ustvarjalni, če jim bomo pustili, da po svoje izdelajo lutko in sceno. Če želijo, jim dovolimo tudi spremembo poteka zgodbe, pustimo, da izrazijo svojo domišljijo. Skratka, če želimo vzgojiti ustvarjalne otroke, je pomembno, da jim nudimo ustvarjalno svobodo (Korošec, 2006, str. 121–122).

Menimo, da lutka poveča tudi vzgojiteljevo ustvarjalnost tako na področju umetnosti kot na področju oblikovanja predstav in retorike, posledično pa se razvija na profesionalnem področju.

2.3.6 Razvoj domišljije

Domišljija je začetna iskrica za vse nadaljnje dejavnosti. Z domišljijo se otrok lahko prestavi v drugi svet, kraj, čas in lahko postane druga oseba« (Korošec, 2006, str. 112).

Z lutko si otrok razvija domišljijo. Nekateri si postavljajo vprašanje, kaj se bo zgodilo, če otrok ne bo več vedel, kaj je resnično in kaj je plod domišljije. Vendar otroci skozi igro hitro dojamejo, kaj je resnično in kaj je domišljijsko. Otrok lahko z lutko zaigra situacijo, kot si želi, da bi potekala, kljub temu da ve, da je to v realnem svetu nemogoče. Prav tako lahko otrok skozi lutko izrazi svoje notranje konflikte v zvezi z resničnostjo (prav tam).

Otroci razlikujejo lutkarja od lutke in vedo, da poteka igra »kot da«. Težave z razlikovanjem imajo le otroci z znaki depersonalizacije in otroci s psihičnimi težavami. Igre z lutka naj bi otrokom bile celo v pomoč pri razlikovanju sanj od realnosti in jim omogočale lažje izražanje notranjih dvomov glede realnosti (Ivon, 2010).

Pri najmlajših otrocih preko lutke predstavimo zlasti preproste zgodbe in tako zavzamemo celotno otrokovo domišljijo, ki pa je temelj otrokove ustvarjalnosti. S pomočjo zgodb iz resničnega življenja lutka pripomore k otrokovemu nadaljnjemu razvoju, hkrati pa mu prinaša veselje (Down, Bernier in O'Hare, 2005).

2.4 Igra z lutko

Igra ima velik vpliv na razvoj otrokovih telesnih, čustvenih in intelektualnih sposobnosti. Otrok se ob igri predvsem sprošča in zabava, ob tem pa si pridobiva različne izkušnje in znanja, spoznava svoje meje in krepi telo. Medtem ko se igra z vrstniki, si razvija svoje socialne prvine, sprejema pravila igre in si nabira izkušnje, s pomočjo katerih lahko rešuje konflikte, ki nastajajo med igro (Retuznik Bozovičar in Krajnc, 2010).

Otroci preko igre lažje razumejo postavljena pravila, sodelujejo in se vključujejo v kulturo ter se učijo prilagajanja. Igre otrokom povečajo občutek pripadnosti skupin in občutek varnosti (Marjanovič Umek in Zupančič, 2001).

O spontani igri z lutko govorimo, kadar se otroci igrajo po svojih željah in brez navodil odraslega. Torej ni nujno, da se vsi otroci igrajo skupaj, ampak medtem ko se eden od otrok pogovarja z lutka, druga skupina spontano tvori medsebojni dialog z lutkami, na drugem koncu prostora pa tretja skupina že lahko pripravlja gledališki lutkovni prizor. Kljub temu je vloga odraslega v spontani igri pomembna. Zelo pomembno je, da odrasli otrok ob spontani igri ne prekinjamo in ne usmerjamo, temveč jih le od daleč opazujemo, kako s svojim ravnanjem oživljajo lutke (Korošec, 2006).

Značilnosti simbolne igre so mentalno reprezentativne prvine, ki realno niso prisotne. Otrok med igro ponazarja predmet, osebo, dejanje ali pojav iz resničnega ali domišljjskega sveta. V igri otrok uporablja simbole, ki imajo neki pomen, ali uporablja predmete v namene, ki imajo tradicionalen pomen (Duran, 1995).

Igra z lutko in gledališka igra nam je lahko v pomoč tako pri komunikaciji med otroki kot pri komunikaciji med otroki in vzgojitelji (Korošec in Majaron, 2002).

Igra z lutko je v pomoč pri reševanju učnih težav, tihim in zadržanim, prav tako pa hiperaktivnim otrokom pomaga pri vključevanju v skupino. Lutko lahko uporabimo kot pripomoček za sproščanje in zmanjševanje napetosti, saj se otrok ob primerni motivaciji že ob izdelavi lutke lahko občuti pripadnost skupini (Korošec, 2006).

Otroku s tem, ko ga vključimo v gledališko igro, omogočimo izmenjavo izkušenj in spoznavanje njegovega kulturnega okvirja. Pridobljene izkušnje otroku pomagajo postati samostojna in edinstvena osebnost (Cvetko, 2010).

Otroci ob igri z lutko posnemajo dejanja iz vsakodnevnega življenja, prav tako pa ob igri krepijo domišljijo ob razvijanju lastnih scenarijev. Otroci se ob igri pretvarjajo, da je lutka živo bitje, ob skrbi zanjo pa urijo čut za sočloveka in ostala živa bitja. Otroci ob igri z lutko in ostalimi udeleženci v igri neobremenjeno komunicirajo ter si posledično razvijajo besedni zaklad. Pri svojem delu lutko vključujemo tako v načrtovane kot spontane dejavnosti, saj ob tem lažje pristopimo k otroku, si pridobimo njegovo pozornost in jo tudi obdržimo.

2.5 Projektno delo

V Slovarju slovenskega knjižnega jezika (2002) je zapisano, da je projektno delo načrt, kako bomo nekaj naredili in kako bomo to uresničili. Projektno delo izvajamo po treh zaporednih fazah. V prvi fazi zasnujemo idejo in oblikujemo cilj, ki ga želimo na koncu

doseči. Cilj naj bo realen in razumljiv. V drugi fazi oblikujemo korake, s pomočjo katerih načrtujemo izvedbo projektne dela. Tretja faza pa pomeni dosego cilja. Ko dosežemo zadani cilj, se projekt konča (Novak, Glogovec in Žužej, 2009).

Projekte ločujemo po velikosti, in sicer na velike, srednje velike in majhne projekte. Velikost je odvisna od razsežnosti teme, dolžine izvajanja in števila udeležencev. Projektno delo lahko izvajamo na vseh starostnih stopnjah od tretjega leta dalje. Vodja projekta je pedagoško usposobljena oseba. V vrtcih projekte najpogosteje vodijo pedagoški delavci, pri projektu pa lahko sodelujejo tudi drugi, na primer strokovnjaki, starši, stari starši ... (prav tam).

Vzgojitelj predloge za projektno delo in vzgojno-izobraževalne cilje projektne dela pridobiva iz učnega načrta. Pomembno je, da udeležence projektne dela dobro motivira in jim ponudi široko temo, ki omogoča soustvarjanje ter izdelavo idejne skice. Ves čas poteka projektne dela vzgojitelj spodbuja ustvarjalnost in pohvali predznanje otrok. K sodelovanju po potrebi povabi zunanje sodelavce, ki otroke seznanijo z novo vsebino in jim jo pomagajo razumeti. S projektne delom seznanijo tudi starše ter jih povabi k sodelovanju. Ob izvajanju projektne naloge se otroci učijo ustvarjalnosti, kritičnosti, samostojnosti, medsebojnega sodelovanja ter strpnosti (prav tam).

Za uspešno raziskovanje morajo biti uresničeni tako subjektivni kot objektivni pogoji. Pomembno je, da vzgojitelj dobro pozna osebnostne lastnosti otrok, njihove interese, sposobnosti, tako bo lažje pripravil dejavnosti, za katere bodo otroci motivirani, in jih bo posledično pripeljal do novih znanj. S tem bo zadovoljil subjektivne pogoje. Objektivne pogoje bo zadovoljil z izbiro primerne prostora, pripomočkov, sredstev in z določanjem primerne časa (Petek, 2012).

3 Empirični del

3.1 Uvod

Naše delovno mesto je mesto vzgojiteljice – pomočnice vzgojiteljice. Opazili smo, da imajo otroci kar nekaj težav s privajanjem na samostojnost in upoštevanjem dnevne rutine, zato smo se odločili, da bomo v okviru diplomske naloge izvedli projekt, v katerem bomo otrokom s pomočjo lutke skušali olajšati osvajanje samostojnosti in upoštevanje pravil dnevne rutine. Projekt je potekal tri mesece, sprva smo načrtovali izvajanje projekta od februarja do aprila, ker pa je zaradi otroške nalezljive bolezni takrat v vrtcu manjkala več kot polovica, smo projekt izvajali v maju, juniju in juliju.

3.1.1 Opredelitev problema

V vrtcu želimo ustvariti prijetno in spodbudno okolje, pri ustvarjanju tega okolja so nam lahko v veliko pomoč lutke. Otroci imajo radi lutke, sprejmejo jih kot svoje prijatelje in vzornike, posledično za lutko ponavljajo njena dejanja. Prisotnost lutke v dnevni rutini lahko veliko pripomore k samostojnosti otrok, upoštevanju pravil dnevne rutine, reševanju medsebojnih konfliktov in lažjemu prehodu otrok od doma v vrtec.

V diplomski nalogi je predstavljena vključitev lutke v dnevno rutino in napisana evalvacija posameznih dejavnosti.

3.1.2 Metodologija

Pri pisanju smo uporabili metodo praktičnega dela ter deskriptivno metodo raziskovanja. Vzorec je zajemal skupino otrok iz Vrtca Kočevje, starih 2–3 leta. V skupini je 14 otrok. Z otroki smo izdelali lutko in jo vključili v dnevno rutino ter ob tem opazovali reakcijo in napredek otrok. Projektno delo je potekalo tri mesece, ob tem

smo fotografirali in zapisovali reakcije otrok.

3.1.3 Namen

Namen praktičnega dela diplomske naloge je vključiti lutke v dejavnosti dnevne rutine ter opazovati, kako vplivajo na motiviranost otrok pri izvedbi.

3.1.4 Cilji diplomske naloge

Z diplomsko nalogo želimo doseči naslednje cilje:

- otrok:
 - sprejme lutko kot prijateljico;
 - s pomočjo lutke lažje vstopi v igralnico;
 - s pomočjo lutke usvaja higienske navade;
 - s pomočjo lutke ureja igralnico;
 - s pomočjo lutke usvaja pravila primerne vedenja za mizo;
 - s pomočjo lutke usvaja oblačenje in obuvanje;
 - s pomočjo lutke lažje rešuje medsebojne spore;
 - se s pomočjo lutke lažje umiri pri dnevnem počitku.

3.2 Predstavitev vrtca in skupine

Vrtec Kočevje ima sedem enot, štiri enote v centru mesta in tri v okolici. Dve enoti sprejemata le otroke prvega starostnega obdobja, nato so otroci razporejeni po ostalih enotah, najpogosteje celotna skupina.

Enota Brlogec stoji v središču mesta, vendar glede na to, da je Kočevje majhno mesto in obdano z gozdom, še vedno lahko veliko bivamo v naravi. Enota Brlogec ima štiri oddelke, in sicer en oddelek za otroke od prvega do drugega leta starosti, dva oddelka za otroke od drugega leta starosti in en oddelek za otroke od tretjega do četrtega leta

starosti.

Projektno delo smo izvajali v skupini od drugega do tretjega leta starosti. V skupini je 14 otrok, od tega štirje dečki in deset deklic. Skupina se imenuje Ježki.

Otroke iz skupine spremljamo od vstopa v vrtec, otroci so zvedavi, živahni in razigrani.

3.3 Priprave in evalvacije

PRIPRAVA 1: **IZDELAVA LUTKE**

PODROČJE: Umetnost – lutkovne dejavnosti

STAROST OTROK: 2–3 leta

ŠTEVILO OTROK: 14

DATUM: 6. 5. 2019

URA: 9.00

VRTEC: Vrtec Kočevje, enota Brlogec

TEMA: Lutka

ENOTA: Izdelava lutke, ljubljenske skupine

GLOBALNI CILJ:

- doživljanje, spoznavanje in uživanje v umetnosti.

CILJI

Otrok:

- si ob komunikaciji z lutko razvija besedno izražanje;
- krepi socialne vezi med dejavnostmi z lutko;
- ob polnjenju lutke razvijanje fino motoriko.

METODE DELA:

- pogovor,
- poslušanje,

- pripovedovanje,
- igra z lutkami.

OBLIKE DELA:

- skupna,
- individualna.

PROSTOR:

- igralnica.

PODROČJA/KORELACIJE:

- jezik,
- družba.

TRAJANJE: 35 minut

- 10 minut – pogovor o lutkah,
- 5 minut – skupna priprava materiala,
- 15 minut – polnjenje lutke s polnilom,
- 5 minut – urejanje prostora.

UVOD:

- pogovor v jutranjem krogu: pogovor o tem, kaj je lutka, ali jih imamo v vrtcu, kaj z njimi počnemo, bi si sami izdelali lutko in jo imeli v skupini ...

OSREDNJI DEL:

Otrokom ponudimo v prvem kotičku ročne lutke, v drugem kotičku pa z otroki, ki pristopijo, pripravimo polnilo za lutko in že zašito obliko lutke, ki jo bomo napolnili s polnilom.

ZAKLJUČEK:

Pogovor o tem, kaj lutka še potrebuje, in ureditev prostora.

EVALVACIJA:

V jutranjem krogu smo se z otroki pogovarjali o lutkah. Ugotavljali smo, kakšne lutke poznamo, če ima kdo doma lutke, kaj lahko z njimi počnemo, so že gledali lutkovno predstavo ... Otroci so bili pri tem zelo komunikativni in odgovarjali drug čez drugega. Presenetila nas je njihova trditev, da v vrtcu nimamo lutk. Zato smo jih pozvali, da poskušamo skupaj raziskati, ali to drži ali ne. Otroci so vneto iskali in hodili mimo zaboja z lutkami, a jih niso našli. V pomoč sem jih stresla iz zaboja. Takrat je ena od deklic rekla, da to niso lutke, ker so premajhne. Da bi jo prepričala, sem si naredila dve lutki na roki (petelina in psa) ter uprizorila kratko animacijo. Otrokom je bilo to zelo zabavno in so tudi sami želeli nataktniti lutke. Začeli so se igrati z njimi in se zelo vživeli v vloge. Ob igri z lutko so razvijali in krepili besedno izražanje ter socialne vezi. Nekateri so se raje umaknili in se igrali sami. Medtem smo iz omare vzeli material za polnjenje naše lutke. Nekaj otrok je radovedno pristopilo in pomagalo napolniti lutko s polnilom. Otroci so si pri tem razvijali fino motoriko. Med polnjenjem smo se pogovarjali o tem, kaj bomo s to lutko lahko vse počeli in kako jo bomo poimenovali. Otroci so imeli zelo domiselne odgovore (jedla bo z nami, jaz jo bom vzela domov, na igrišču se bo gugala z nami, gledala bo, če smo pridni ...). Obljubili smo, da naslednji dan prinesemo še obleko zanjo. Med polnjenjem so otroci s polic vzeli tudi plišaste igrače in jih spreminjali v lutke.

Dejavnost je bila uspešno izvedena, saj smo izpolnili svoje zastavljene cilje in tudi otroci so sodelovali. Dejavnost smo nadgradili v naslednjih dneh, ko je lutka dobila svoje ime in pomembno vlogo v skupini.

Slika 3.1: Polnjenje zašite osnove za lutko

Slika 3.2: Končno oblikovanje lutke doma

PRIPRAVA 2: OTROK SPREJME LUTKO KOT PRIJATELJICO

PODROČJE: Družba

STAROST OTROK: 2–3 let

ŠTEVILO OTROK: 14

DATUM: 7. 5. 2019 – 17. 5. 2019

URA: 9.30

VRTEC: Vrtec Kočevje, enota Brlogec

TEMA: Lutka

ENOTA: Spoznavanje in poimenovanje lutke

GLOBALNI CILJ:

- doživljanje vrtca kot okolja, v katerem so enake možnosti za vključevanje v dejavnosti in vsakdanje življenje ne glede na spol, telesno in duševno konstitucijo, nacionalno pripadnost, kulturno poreklo, veroizpoved itn.

CILJI

Otrok

- spozna in poimenuje lutko;
- si ob komunikaciji z lutko razvija besedno izražanje;
- krepi socialne vezi med dejavnostmi z lutko;
- sprejme lutko kot prijateljico.

METODE DELA:

- pogovor,
- poslušanje,
- pripovedovanje,
- igra z lutko.

OBLIKE DELA:

- skupna,
- individualna.

PROSTOR:

- igralnica.

PODROČJA / KORELACIJE:

- jezik,
- umetnost – lutkovne dejavnosti.

TRAJANJE: 40 minut

- 10 minut – spoznavanje in opisovanje lutke;
- 5 minut – izbira imena za lutko;
- 20 minut – rokovanje z lutko;
- 10 minut – pogovor o tem, kaj bomo z lutko počeli.

UVOD:

motivacija s pomočjo vprašanj in pogovora o tem, kaj smo prejšnji dan počeli in kaj sem obljubila.

OSREDNJI DEL:

Z lutko vstopim v igralnico, skupaj si jo ogledamo, jo otipamo in poimenujemo.

ZAKLJUČEK:

Lutko predstavimo otrokom iz sosednjih skupin.

EVALVACIJA:

Otroci so se sproščeno igrali v stalnih kotičkih, ko sem potrkala na vrata. Prihiteli so pogledat, kaj se dogaja, kdo prihaja. Skozi okno sem jim pokazala lutko, jim z njo pomahala, nato pa odprla vrata in jih s pomočjo lutke pozdravila: »Dober dan, jaz bi bil rad vaš prijatelj in bi stanoval v vaši igralnici. Ali lahko?« Otroci so navdušeno odgovarjali z glasnim ja. Eden od otrok je vprašal lutko: »Kako pa ti je ime?« Otrokom sem povedal, da bodo oni izbrali ime. Najprej je sledila tišina, nato pa se je oglasila deklica in predlagala, naj bo lutki ime Luka. Ko smo se že skoraj dogovorili, da naj bo Luka, pa se je druga deklica razburjeno oglasila, da to pa že ne, ker je njen bratec Luka in je veliko večji od naše lutke. Prosila sem otroke, naj še enkrat razmislijo in morda se bo kdo od njih spomnil imena, ki bo vsem všeč. Med našim pogovorom je v igralnico stopila Nika, svetovalna delavka v našem vrtcu. Zanimalo jo je, ali imamo novega prijatelja. Otroci so Niki povedali, da ja, sama pa sem dodala, da iščemo ime zanj in Nika je kot iz topa izstrelila, naj bo Franci. Otroke sem vprašala, ali se strinjajo in vsi so se strinjali. Seznanila sem jih s tem, da se »Franci«, če z njim ne ravnamo lepo, lahko poškoduje, nato pa sem ga položila na mizo in jih povabila, naj ga potipajo. Nekaj otrok je lutko na hitro potipalo, nato pa so se šli igrat. Večina pa si ga je želela natakiniti na roko, ob tem so sproščeno komunicirali ter se dogovarjali o tem, kdo bo naslednji, ki ga bo imel Francija. Ko je zanimanje za »Francija« upadlo pri vseh otrocih, sem jim kar med igro povedala, da bo »Franci« z nami počel vse, kar počnemo mi in nas bo tudi marsičesa naučil. Z njegovo pomočjo smo pospravili igralnico in se dogovorili, da ga gremo pokazat še v ostale skupine.

Otroci so lutko med rokovanjem z njo dobro spoznali, jo otipali ter si jo podrobno ogledali. Ob dejavnosti ni bil dosežen cilj o poimenovanju lutke. Ob dejavnosti in spontani igri so z lutko sproščeno komunicirali in si razvijali besedno komunikacijo. Ob dogovarjanju, kdo je naslednji, ki bo imel »Francija«, so krepili socialne vezi, predvsem

me je presenetilo, da nihče od otrok ni ugovarjal deklici, ki ni želela lutke poimenovati Luka, vsi so jo le sočutno opazovali in poslušali. Glede na skrb otrok za lutko in navdušenje nad igro z njo lahko rečemo, da so lutko sprejeli kot prijateljico.

Slika 3.3: Lutka potrka na okno

Slika 3.4: Izbira imena za lutko

Slika 3.5: Deklica spoznava različne materiale blaga

Slika 3.6: Deklica ne želi, da je lutki ime Luka

Slika 3.7: Deklica lutki pokaže kuhinjski kotiček

Slika 3.8: Otroci z lutko gledajo slikanico

PRIPRAVA 3: OTROK S POMOČJO LUTKE LAŽE VSTOPI V IGRALNICO

PODROČJE: Družba

STAROST OTROK: 2–3 let

ŠTEVILO OTROK: 14

DATUM: 20. 5. 2019 – 31. 5. 2019

URA: 9.30

VRTEC: Vrtec Kočevje, enota Brlogec

TEMA: Lutka

ENOTA: Lažji prehod od doma v vrtec s pomočjo lutke

GLOBALNI CILJ:

- doživljanje vrtca kot okolja, v katerem so enake možnosti za vključevanje v dejavnosti in vsakdanje življenje ne glede na spol, telesno in duševno konstitucijo, nacionalno pripadnost, kulturno poreklo, veroizpoved itn.

CILJI

Otrok:

- s pomočjo lutke laže vstopi v igralnico;

- sproščeno odgovarja in komunicira z lutko.

METODE DELA:

- pogovor,
- poslušanje,
- pripovedovanje,
- igra z lutko.

OBLIKE DELA:

- skupna,
- individualna.

PROSTOR:

- igralnica.

PODROČJA / KORELACIJE:

- umetnost – lutkovne dejavnosti.

TRAJANJE: dva tedna.

UVOD:

Otroke ob prihodu v vrtec pričakam z lutko.

OSREDNJI DEL:

Otroke s pomočjo lutke pozdravim, jih povabim v igralnico in navežem komunikacijo z lutko.

ZAKLJUČEK:

Med komuniciranjem z lutko otrok pristopi k vrstnikom in se zaigra z njimi.

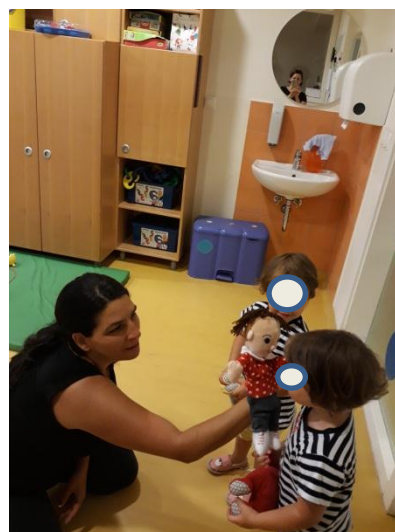
EVALVACIJA:

Čeprav se šolsko leto izteka, ima nekaj otrok še težave z ločitvijo od staršev na vratih igralnice ob prihodu v vrtec. Odločili smo se, da otrokom poskusimo olajšati prestop od doma v vrtec s pomočjo lutke. Glede na to, da so otroci »Francija« že poznali, smo jih ob prihodu pozdravili z njegovo pomočjo. Odzivi so bili različni. Deček, ki je vrtec prišel prvi, se je še bolj kot sicer skrival k očetu. »Francija« smo odložili in dečku ponudili roko, deček je ponujeno roko sprejel ter brez težav vstopil v igralnico. Ko je bil deček že v igralnici, smo ponovno preko lutke komunicirati z njim, vendar z lutko ni želel komunicirati. Ravno nasprotno pa sta odreagirali dvojčici, ko smo ju pri vratih igralnice pričakali z lutko v roki. Veselo in brez težav sta vstopili in mami pomahali v slovo. Komunikacija med njima in lutko je potekala sproščeno in brez zadržkov. Ostali otroci z vstopom v igralnico niso imeli težav, kljub temu pa je bil ob prisotnosti lutke njihov vstop v igralnico še hitrejši, »Franciju« so hiteli pripovedovati, kako je potekal njihov dan. Otroci so se postopoma odhajali igrati.

Glede na izvedeno dejavnost so bili cilji delno doseženi, deček je ob prisotnosti lutke še teže vstopil v igralnico in tudi komunicirati ni želel z njo. Odzivi vseh ostalih otrok v igralnici so bili pozitivni.

Slika 3.9: Lutka pozdravi deklici ob prihodu v vrtec

Slika 3.10: Lutka poboža deklico

Slika 3.11: Lutka poboža deklico

PRIPRAVA 4: **OTROK S POMOČJO LUTKE USVAJA HIGIJSKE NAVADE**

PODROČJE: Narava

STAROST OTROK: 2–3 let

ŠTEVILO OTROK: 14

DATUM: 20. 5. 2019–31. 5. 2019

URA: 9.00

VRTEC: Vrtec Kočevje, enota Brlogec

TEMA: Lutka

ENOTA: Usvajanje higienskih navad s pomočjo lutke

GLOBALNI CILJ:

- spoznavanje svojega telesa, življenjskega cikla ter zdravega in varnega načina življenja.

CILJI

Otrok:

- s pomočjo lutke pridobiva higienske navade;
- se ob pomoči lutke laže navadi na kahlico;
- se nauči pravilnega umivanja rok;
- sproščeno odgovarja in komunicira z lutko.

METODE DELA:

- pogovor,
- poslušanje,
- pripovedovanje,
- igra z lutko.

OBLIKE DELA:

- skupna,
- individualna.

PROSTOR:

- kopalnica.

PODROČJA / KORELACIJE:

- umetnost – lutkovne dejavnosti.

TRAJANJE: dva tedna.

UVOD:

V jutranjem krogu s pomočjo lutke pripovedujemo zgodbo.

OSREDNJI DEL:

Otroke povabimo v kopalnico, kjer jim z lutko demonstriramo uporabo kahlice in pravilno umivanje rok.

ZAKLJUČEK:

Otroke spodbujamo k uporabi kahlice in pravilnemu umivanju rok.

EVALVACIJA:

V jutranjem krogu smo otrokom preko lutke pripovedovali zgodbo *Čas je za kahlico* (Tracey Corderoy in Caroline Pedler). Otroci so ob pripovedovanju zavzeto sodelovali in sproščeno komunicirali z lutko. Ko smo s pripovedovanjem zaključili, smo knjigo odložili na mizo v kotiček, kjer je bila otrokom na voljo ves dan. Otroke smo povabili v kopalnico, kjer smo preko lutke vodili pogovor o uporabi kahlice. Pet otrok, ki jo že brez težav uporablja, in trije otroci, ki že uporabljajo stranišče, so prevzeli vlogo vodje in so ostalim pripovedovali o tem, da so že veliki, kako je prijetno biti brez plenice, ker ni vroče ... Na tla smo postavili kahlico za otroke in kahlico za »Francija«. Z lutko smo otrokom prikazali postopek uporabe kahlice. Preko lutke smo otroke vprašali, ali vedo, kako si pravilno umijemo roke in ob tem prosili sodelavko, naj si umije roke. S prikazanim nikakor nismo bili zadovoljni, zato smo prosili, naj si še enkrat umije roke in posluša navodila o pravilnem umivanju. Nato smo k umivanju rok povabili otroke ter jih vodili s pomočjo lutke. Otroci so se po končani demonstraciji odšli igrati. V kopalnici smo nadaljevali s privajanjem na higienske navade z vsakim otrokom posamezno, glede na njegove sposobnosti in potrebe.

Cilj, da se otrok nauči pravilnega umivanja rok, ni bil v celoti dosežen, izkazalo se je, da otroci za to potrebujejo več časa, zato bomo s tem nadaljevali vsakodnevno tudi v prihodnje. Ostali cilji so bili doseženi. Predvsem cilj, da se »otrok ob pomoči lutke laže navadi na kahlico«. Deček, ki nikakor ni želel sestiti na kahlico, je ob koncu sklopa sam sedel na kahlico poleg lutke.

Slika 3.12: Lutka na kahlici

Slika 3.13: Deklica želi sedeti na kahlico
poleg lutke

Slika 3.14: Lutka usmerja deklico pri umivanju rok

PRIPRAVA 5: UREJANJE IGRALNICE S POMOČJO LUTKE

PODROČJE: Matematika

STAROST OTROK: 2–3 let

ŠTEVILO OTROK: 14

DATUM: 3. 6. 2019–14. 6. 2019

URA: 9.30

VRTEC: Vrtec Kočevje, enota Brlogec

TEMA: Lutka

ENOTA: Urejanje igralnice s pomočjo lutke

GLOBALNI CILJ:

- seznanjanje z matematiko v vsakdanjem življenju.

CILJI

Otrok:

- s pomočjo lutke ureja igralnico;
- preko komunikacije z lutko pravilno razvrsti igrače;
- sproščeno odgovarja in komunicira z lutko.

METODE DELA:

- pogovor,
- poslušanje,
- pripovedovanje,
- igra z lutko.

OBLIKE DELA:

- skupna,
- individualna.

PROSTOR:

- igralnica,
- skupni prostor.

PODROČJA / KORELACIJE:

- umetnost – lutkovne dejavnosti.

TRAJANJE: dva tedna.

UVOD:

Lutka »Franci« opazuje igralnico ter otroke spomni na to, kako lepa in prijetna je urejena igralnica.

OSREDNJI DEL:

Otroci ob spodbudi lutke »Francija« urejajo igralnico.

ZAKLJUČEK:

Skupaj si ogledamo urejeno igralnico.

EVALVACIJA:

Sprva otroci navodil lutke niso upoštevali, njeno prigovarjanje se jim je zdelo smešno. Preko lutke smo nagovorili sebe in dana navodila upoštevali. Nato smo s pomočjo lutke otroke nagovorili po imenih in jih prosili za pomoč pri urejanju igralnice in razvrščanju igrač v zabojčke. Iz dneva v dan so otroci lutkina navodila bolj upoštevali ter jo spraševali, kaj lahko še naredijo. Zelo radi so igrače prinašali lutki v roke in ji kazali, v kateri zaboj naj pospravi igrače. Predvsem pa so se veselili lutkine pohvale in objema. Opazili smo deklico, ki je, kadar je želela zamenjati igro in je bilo treba pospraviti igrače, stopila po lutko, si jo nataknila na roko in delila navodila, kako in kaj naj pospravijo. Otroci so to igro sprejeli. Deklico je poskusilo posnemati še kar nekaj otrok, vendar je samo njej uspelo motivirati vrstnike.

Menimo, da so bili cilji doseženi, saj so otroci s pomočjo lutke urejali igralnico in igrače po njenih navodilih pravilno razvrstili v zaboje. Komunikacija z lutko je potekala sproščeno, otroci so lutki na vprašanja odgovarjali, deklica pa je vrstnike nagovorila preko lutke.

Slika 3.15: Otroci lutki prinašajo kocke

Slika 3.16: Otroci pospravljajo ob petju pesmi

Slika 3.17: Deklica kaže lutki že pospravljene
igračke

Slika 3.18: Deklici objemata lutko

PRIPRAVA 6: OTROK S POMOČJO LUTKE USVAJA PRAVILA PRIMERNEGA VEDENJA ZA MIZO

PODROČJE: Narava

STAROST OTROK: 2–3 let

ŠTEVILO OTROK: 14

DATUM: 17. 6. 2019 – 21. 6. 2019

URA: 12.00

VRTEC: Vrtec Kočevje, enota Brlogec

TEMA: Lutka

ENOTA: Osvajanje pravil primerne vedenja za mizo s pomočjo lutke

GLOBALNI CILJ:

- spoznavanje svojega telesa, življenjskega cikla ter zdravega in varnega načina življenja.

CILJI

Otrok

- s pomočjo lutke usvaja pravila primerne vedenja za mizo;
- se ob pomoči lutke nauči pravilno uporabljati žlico;
- se ob pomoči lutke nauči primerne sedenja za mizo.

METODE DELA:

- pogovor,
- poslušanje,
- pripovedovanje,
- demonstracija.

OBLIKE DELA:

- skupna,
- individualna.

PROSTOR:

- igralnica.

PODROČJA / KORELACIJE:

- umetnost – lutkovne dejavnosti.

TRAJANJE: en teden.

UVOD:

Preko lutke se z otroki čez ves dan pogovarjamo o pravilih primerne vedenja za mizo.

OSREDNJI DEL:

Otroke s pomočjo lutke usmerjamo k pravilni drži žice in primernemu vedenju za mizo.

ZAKLJUČEK:

Skupaj pospravimo mizo.

EVALVACIJA:

Komunikacijo z otroki smo s pomočjo lutke skozi ves teden usmerjali k temu, kakšna so pravila lepega obnašanja za mizo. Ugotovili smo, da otroci teoretično res veliko vedo o bontonu pri mizi, ko sedejo k mizi, pa na večino tega pozabijo. Ko so otroci sedli k mizi, je »Franci« opozarjal in usmerjal otroke k pravilnemu sedenju pri mizi, da se priborom ne igramo, da s polnimi usti ne govorimo, da ne kričimo, kako pravilno držimo žlico ... Otrokom je bilo to všeč, predvsem so bili veseli, kadar jih je »«Franci« pohvalil. Vsak dan so po končanem kosilu za seboj pospravili krožnike, stole postavili k mizi, mizo pobrisali in tudi pometli po tleh. Pospravljanje se jim je zdelo zabavno, najbolj so se veselili pometanja. Ob koncu tedna so se otroci že medsebojno opozarjali na pravilno vedenje pri mizi.

Menimo, da je bil cilj o usvajanju pravilnega vedenja za mizo s pomočjo lutke v celoti dosežen, saj so otroci v tem tednu na tem področju res napredovali in lutka nam je bila v veliko pomoč. Večina otrok žlico drži pravilno. Otroci so se trudili pri mizi sedeti vzravnano.

Slika 3.19: Lutka opozarja deklico na pravilno sedenje pri mizi

Slika 3.20: Lutka pomaga pri pravilni držbi žlice

Slika 3.21: Lutka opozarjana na tišje govorjenje pri mizi

Slika 3.22: Deček pometa po kosilu

PRIPAVA 7: OTROK S POMOČJO LUTKE USVAJA OBLAČENJE IN OBUVANJE

PODROČJE: Narava

STAROST OTROK: 2–3 let

ŠTEVILO OTROK: 14

DATUM: 24. 6. 2019 – 28. 6. 2019

URA: 10.00

VRTEC: Vrtec Kočevje, enota Brlogec

TEMA: Lutka

ENOTA: Usvajanje samostojnosti pri oblačenju in obujanju s pomočjo lutke

GLOBALNI CILJ:

- spoznavanje svojega telesa, življenjskega cikla ter zdravega in varnega načina življenja.

CILJI

Otrok

- s pomočjo lutke osvaja oblačenje in obuvanje;
- samostojno pospravi svoja oblačila in obutev v garderobno omarico;
- upošteva navodila, ki jih posredujemo preko lutke.

METODE DELA:

- pogovor,
- poslušanje,
- pripovedovanje.

OBLIKE DELA:

- skupna,
- individualna.

PROSTOR:

- igralnica.

PODROČJA / KORELACIJE:

- umetnost – lutkovne dejavnosti.

TRAJANJE: en teden.

UVOD:

Otroci sezujejo copate, igramo se socialno igro Izgubljeni copati.

OSREDNJI DEL:

Otroke preko lutke spodbujamo k samostojnemu obujanju in oblačenju ter jim po potrebi pri tem pomagamo.

ZAKLJUČEK:

Ko se vrnemo v vrtec, otroci sami pospravijo svojo garderobo v garderobne omarice.

EVALVACIJA:

Po razgibavanju v skupnem prostoru smo otrokom preko lutke podali navodila, naj si sezujejo copate pri vratih in sedejo v krog na drugi strani igralnice. Vsi otroci, razen deklice, ki je v pisana v vrtec tri mesece, so si samostojno sezuli copate in sedli v krog. Copate smo dali v vrečo, iz katere so otroci naključno vlekli copate in ugotavljali, čigav copat so izvlekli. Po končani igri je vsak otrok sam pospravil svoje copate v garderobno omarico in iz nje vzel svoje čevlje. S pomočjo lutke smo otroke spodbujali k samostojnemu obujanju. Po potrebi smo otrokom pomagali, pomoč so potrebovali predvsem pri zapenjanju in zavezovanju čevljev. Otroci so med obujanjem medsebojno sodelovali in pomagali drug drugemu pri obujanju. Ko jim je uspelo, so ponosno poklicali »Francija« in mu povedali, kako jim je to uspelo. Obuti smo odšli na sprehod v bližnjo okolico vrtca. Ob vrnitvi v vrtec smo jih preko lutke otroke spodbudili k samostojnemu sezuvanju in pospravljanju čevljev in obujanju copat. Pri tem so bili uspešni vsi otroci. Po počitku smo preko lutke spodbujali otroke k oblačenju hlač.

Oblačenje je težave povzročalo petim otrokom, ob spodbudi in majhni pomoči lutke je hlače uspelo obleči trem otrokom, dvema smo hlače oblekli.

Pri tej dejavnosti so bili cilji v celoti doseženi, ob spodbudi lutke so bili otroci uspešnejši tako pri oblačenju kot obujanju, vsi so pozorno prisluhnili navodilom, ki smo jim jih podali preko lutke.

Slika 3.23: Lutka poda navodila otrokom

Slika 3.24: Lutka spodbuja otroke k samostojnosti

Slika 3.25: Pomoč lutke pri obujanju

PRIPRAVA 8: LAŽJE REŠEVANJE MEDSEBOJNIH KONFLIKTOV S POMOČJO LUTKE

PODROČJE: Družba

STAROST OTROK: 2–3 let

ŠTEVILO OTROK: 14

DATUM: 1. 7. 2019 – 5. 7. 2019

URA: 8–12

VRTEC: Vrtec Kočevje, enota Brlogec

TEMA: Lutka

ENOTA: Lažje reševanje medsebojnih konfliktov s pomočjo lutke

GLOBALNI CILJ:

- doživljanje vrtca kot okolja, v katerem so enake možnosti za vključevanje v dejavnosti in vsakdanje življenje ne glede na spol, telesno in duševno konstitucijo, nacionalno pripadnost, kulturno poreklo, veroizpoved itn.

CILJI

Otrok

- ob pomoči lutke lažje rešuje medsebojne spore;
- sproščeno odgovarja in komunicira z lutko;
- lutki zaupa.

METODE DELA:

- pogovor,
- poslušanje,
- pripovedovanje,
- demonstracija.

OBLIKE DELA:

- skupna,
- individualna.

PROSTOR:

- igralnica.

PODROČJA / KORELACIJE:

- umetnost – lutkovne dejavnosti.

TRAJANJE: en teden.

UVOD:

Otroci si ogledajo zaigrani spor med lutko in vzgojiteljico.

OSREDNJI DEL:

Preko lutke se pogovarjamo o sporu. Z lutko ob nastalem sporu pristopimo k otroku.

ZAKLJUČEK:

Otroke spodbujamo, da z mimiko obraza in telesa pokažejo, kako se počutijo ob sporu.

EVALVACIJA:

Medtem ko so se otroci prosto igrali, smo vzeli lutko in začeli pogovor z njo ter odigrali spor med lutko in vzgojiteljico. Nadaljevali smo pogovorom med lutko in vzgojiteljico o tem, kaj se je zgodilo in se na koncu opravičili druga drugi. Otroci so z zanimanjem opazovali, kaj se bo zgodilo. Po končanem prepiru so se strinjali, da je prav, da se o težavi pogovorimo in se opravičimo. Opazovali smo otroke med igro in ob nastalem sporu pristopili z lutko in preko nje vodili pogovor o tem, kako lahko spor rešimo. Deček je ob nastalem sporu pristopil k nam, nas prosil, naj vzamemo »Francija«, da bo pomagal njemu in prijatelju rešiti nastalo težavo. Med igro je bilo iz ust otrok večkrat slišati, da bodo povedali »Franciju« in bo on pomagal pri reševanju spora. Otroke smo prosili, naj z mimiko obraza in telesa pokažejo, kako se počutijo ob sporu. Navodila sprva niso razumeli, zato smo jim pokazali, kaj navodilo pomeni. Večina otrok je pokazala jezo, nekaj pa jih je prikazalo žalost.

Med potekom dejavnosti in opazovanjem otrok se je pokazalo, da so cilji doseženi. Otroci so ob pomoči lutke lažje reševali spor, lutka je pritegnila njihovo pozornost in posledično so ji prisluhnili. Komunikacija z lutko je potekala sproščeno. Zaupanje lutki so pokazali s tem, ko so jo prosili za pomoč pri reševanju težav.

Slika 3.26: Konflikt med vzgojiteljico in lutko

Slika 3.27: Konflikt med deklicama

Slika 3.28: Reševanje konflikta s pomočjo lutke

Slika 3.29: Objem deklic, udeleženih v konfliktu

PRIPRAVA 9: LAŽJA UMIRITEV OB DNEVNEM POČITKU S POMOČJO LUTKE

PODROČJE: Narava

STAROST OTROK: 2–3 let

ŠTEVILO OTROK: 14

DATUM: 8. 7. 2019 – 19. 7. 2019

URA: 12.00

VRTEC: Vrtec Kočevje, enota Brlogec

TEMA: Lutka

ENOTA: Lažje reševanje medsebojnih konfliktov s pomočjo lutke

GLOBALNI CILJ:

- spoznavanje svojega telesa, življenjskega cikla ter zdravega in varnega načina življenja.

CILJI

Otrok

- se ob pomoči lutke lažje umiri ob dnevnem počitku;
- posluša pripovedovanje lutke pred počitkom.

METODE DELA:

- poslušanje.

OBLIKE DELA:

- skupna,
- individualna.

PROSTOR:

- igralnica.

PODROČJA / KORELACIJE:

- umetnost – lutkovne dejavnosti.

TRAJANJE: dva tedna.

UVOD:

Priprava prostora za spanje.

OSREDNJI DEL:

Stik z vsakim posameznikom in branje zgodbe.

ZAKLJUČEK:

Lutko odložimo v njeno posteljo in prižgemo tiho glasbo.

EVALVACIJA:

S pomočjo lutke smo po navodilih otrok prezračili in zatemnili prostor ter postavili ležalnike. Med pogovorom z lutko so otroci legli na ležalnike, s pomočjo lutke pa smo vsakega posameznika pokrili. Večina otrok si je želela, da sedimo ob njih, ko bomo preko lutke brali zgodbo. Dogovorili smo se, da bomo sedeli vsak dan pri drugem otroku, pri kom bomo sedeli, smo določili z izštevanko. Po prebrani zgodbi smo preko lutke otrokom zaželeli miren počitek in lutko položili v njeno posteljo. Deček, ki je prišel kasneje v vrtec, se ni mogel umiriti, pristopili smo z lutko in ga božali ter na njegovo željo lutko pustili pri njem. Lutko je objel in zaspal.

Menimo, da sta cilja v celoti dosežena. Otroci so se ob lutki laže in hitreje umirili, še posebno deček, ki je z njo zaspal. Pripovedovanje lutke pred počitkom so poslušali vsi otroci.

Slika 3.30: Pripovedovanje lutke

Slika 3.31: Deček spi z lutko

Slika 3.32: Lutka spi v svoji postelji

3.4 Sklepne ugotovitve

V teoretičnem delu diplomske naloge smo s pomočjo strokovne literature predstavili elemente dnevne rutine, lutko in vrste lutk, vpliv lutke na razvoj otroka, igro z lutko in projektno delo. Ob prebiranju in iskanju podatkov smo se naučili veliko novega, kar bomo z veseljem uporabili v praksi.

V praktičnem delu smo izvedli trimesečni projekt z naslovom Vključitev lutke v dnevno rutino. Zanimalo nas je predvsem, kako bo lutka vpliva na že utečeno dnevno rutino,

kaj se bo spremenilo ob njeni vključitvi. Lutko smo izdelali s pomočjo otrok in ji skupaj tudi izbrali ime »Franci«. Pri izvajanju dejavnosti nas je vodilo osem ciljev, za katere smo napisali priprave in izvedli dejavnosti. Otroci so pri izvajanju ves čas zavzeto sodelovali, lutka so vzljubili in upoštevali njena navodila in nasvete. V igralnici je imela lutka svoj dom, kjer je bila otrokom ves čas na voljo, postavili pa smo pravilo, da se lutka po končani igri vrne v svoj dom. To se nam zdi pomembno predvsem zaradi navezovanja vezi med otrokom in lutko, poleg tega pa so si otroci pridobili odgovornost in lutka vestno vračali na njeno mesto. Predvidevali smo, da bo otroke lutka pritegnila in bodo z njo sodelovali pri sami dejavnosti, predvsem pa nas veseli, da so se k lutki zatekli, ko so potrebovali pomoč pri reševanju vsakdanjih težav. Otroci so se med potekom projekta in po projektu odgovorneje vključevali v dnevno rutino. Lutka je na željo otrok z njimi odšla v drugo skupino, k drugima vzgojiteljicama. Menimo, da so naši cilji v celoti doseženi.

Ob pisanju diplomske naloge in izvajanju projekta smo spoznali, kakšen vpliv ima lutka na otroke in to bomo s koristjo uporabljali na nadaljnji profesionalni poti.

Literatura in viri

- [1] Borota, B., Geršak, H., Korošec, H. in Majaron, E. (2006). *Otrok v svetu glasbe plesa in lutk*. Koper: Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta Koper.
- [2] Crepeau, M. I. in Richards, M. A. (2003). *A Show of Hands*. St. Paul, MN: Releaf Press
- [3] Cvetko, I. (2000). *Najmanjše igre na Slovenskem*. Didakta: Radovljica.
- [4] Čas, M. (2008). *Socialne interakcije v vrtcu*. Ljubljana: Supra.
- [5] Čeh, F. in Strajnar, J. (2010). *Varnost in zdravje v vrtcu; varno in zdravo okolje: učbenik za program Predšolska vzgoja PT: učbenik za program Predšolska vzgoja SSI*. Ljubljana: CDI Univerzum.
- [6] Dobič, P. (2006). *Prehrana predšolskih otrok na podeželju*. Diplomsko delo. Maribor: Pedagoška fakulteta.
- [7] Dolar Bahovec, E. in Bregar Golobič, K. (2004). *Šola in vrtec skozi ogledalo*. Ljubljana: DZS.
- [8] Dolenc, K. (2018). *Vloga ročne lutke pri razvijanju socialnih veščin pri starostno mešani skupini*. Diplomsko delo. Koper: Pedagoška fakulteta.
- [9] Down, S., Bernier, M. in O'Hare, J. (2005). *Puppetry in Education and Therapy. Unlocking Doors to the Mind and Heart*. Bloomington, Indiana: Authorshouse.
- [10] Duran, M. (1995). *Dijete i igra*. Jastrebnansko: Naklada Slap.
- [11] Golub, Z. (2003). *Šolsko lutkovno gledališče z zbirko lutkovnih igric*. Nova Gorica: Educa.
- [12] Hohmann, M. in Weikart, P. D. (2005). *Vzgoja in učenje predšolskih otrok*. Ljubljana: DZS.
- [13] Ivon, H. (2010). *Dijete, odgojitelj, lutka*. Zagreb: Golden marketing-tehnička knjiga.
- [14] Korošec, H. (2005). *Lutka – otrokov vsakdan v šoli. Razredni pouk, 2, 35-41*.
- [15] Korošec, H. (2015). *Komunikacija v gledališki in lutkovni dejavnosti. Interno študijsko gradivo*. Pridobljeno 17. 7. 2019: <http://www.pef.uni-lj.si/~vilic/gradiva/3-korosec-komunikacija.pdf>

- [16] Korošec, H. in Majaron, E. (2002). *Lutka iz vrtca v šolo*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- [17] Kroflič, R. (2001). –Temeljne predpostavke, načela in cilji kurikula za vrtce. V Marjanovič –Umek, L. (ur.), *Otrok v vrtcu. Priročnik h kurikulu za vrtce* (str. 8–24). Ljubljana: Založba Obzorja.
- [18] Kroflič, R. (2005). Vzgojiteljica – izhodišče prikritega kurikuluma v vrtcu. V Vrbovšek B. (ur.), *Prikriti kurikulum v kurikulumu – rutina ali izziv v vrtcu*. Ljubljana: Supra.
- [19] Lobenwein, M. (2018). Izbirčnost predšolskih otrok pri prehranjevanju. *Vzgojiteljica*, 20(4), 6–8.
- [20] Majaron, E. (2000). *Lutka –idealna povezava didaktičnih smotrov*. Novo mesto: Društvo Klemenčičevi dnevi.
- [21] Marjanovič Umek, I. in Zupančič, M. (2001). *Psihologija otroške igre od rojstva do vstopa v šolo*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
- [22] Marjanovič Umek, L. in Zupančič, M. (2004). *Razvojna psihologija*. Ljubljana: Založba Rokus.
- [23] Medved, I. (2004). Dnevna rutina v vrtcu nekoč in danes. V Dolar Bahovec, E. in Bregar Golobič, K. (ur.), *Šola in vrtec skozi ogledalo*. Ljubljana: DZS.
- [24] Milčinski, J. (1985). *Lutkovne igrice*. Ljubljana: DZS.
- [25] Močnik, B. (2012). *Lutka ljubljenska v vrtcu*. Diplomsko delo. Maribor: Pedagoška fakulteta.
- [26] Montessori, M. (2009). *Skrivnost otroštva*. Ljubljana: Uršulinski zavod za vzgojo, izobraževanje in kulturo.
- [27] Novak, H., Golovec, V. in Žužej, V. (2009). *Projektno delo kot učni model v vrtcih in šolah*. Radovljica: Didakta.
- [28] Pantley, E. (2003). *Otroško spanje*. Radovljica: Didakta.
- [29] Petek, D. (2012). Zgodnje učenje in poučevanje naravoslovja z raziskovalnim pristopom. *Revija za elementarno izobraževanje*, V, 101–114.
- [30] Pokrivka, V., (1985). *Dijete i scenska lutka*. Zagreb: Šolska knjiga.

- [31] Rednak, B. (2014). So razkužila v vrtcih res potrebna? Pridobljeno 3. 7. 2019, iz <http://prehrana.splet.arnes.si/2014/07/07/razkuzila-v-vrtcih/>
- [32] Retuznik Bozovičar, A. in Krajnc, M. (2010). *Pedagogika in pedagoški pristopi v predšolskem obdobju*. Velenje: Modart.
- [33] Sheasby in Scott (1999). *Zdrava prehrana za dojenčke in malčke*. Radovljica: Didaktika.
- [34] SSKJ. (2019). *Lutka*. Pridobljeno dne 1. 8. 2016 iz: <https://fran.si/iskanje?FilteredDictionaryIds=130&View=1&Query=lutka>
- [35] Šinko, S. (2018/2019). Zapiski s predavanj Lutkovno gledališka vzgoja.
- [36] Trefalt, U. (1993). *Osnove lutkovne režije*. Ljubljana: Zveza kulturnih organizacij Slovenije.
- [37] Varl, B. (1995). *Moje lutke 1 – Lutke na palici*. Šentilj: Aristej.
- [38] Varl, B. (1995). *Zbirka moje lutke 2: Lutke na nitkah*. Šentilj: Aristej.
- [39] Varl, B. (1997a). *Zbirka moje lutke 3: Ročne lutke*. Šentilj: Aristej.
- [40] Varl, B. (1997b). *Zbirka moje lutke 4: Ploske lutke*. Šentilj: Aristej.
- [41] Varl, B. (1997c). *Zbirka moje lutke 5: Mimične lutke*. Šentilj: Aristej.
- [42] Varl, B. (1997d). *Zbirka moje lutke 6: Maske*. Šentilj: Aristej.
- [43] Varl, B. (1998). *Igrajmo se z lutkami*. Ljubljana: Mohorjeva družba.